

โรคขเรื้อนในม้า

รวบรวมโดย

อายุส พิษัยชาญณรงค์

โรคขเรื้อนเป็นโรคติดต่อโรคหนึ่งซึ่งเจ้าของม้ากลัวมาก เพราะนอกจากจะทำให้ผิวหนังมัน่าเกลียด, สุขภาพเสื่อม ยังจะติดต่อไปยังม้าที่เลี้ยงรวมกันได้ กับทั้งเป็นโรค ซึ่งต้องการ เวลา รักษานาน กว่า จะหาย ถ้าเป็นมาก ๆ ม้าจะผอมมาก เพราะว่าร่างกายมีาคัด ของเสี้ยทัวหิต (mite) ขั้บออกมา และบางทีหากเป็นลูกลามมาก มาย ทำให้เหงอไม่ออกขณะมี้ออกกำลั้ง.

ควร ทราบไว้เลาๆ ว่า โรคขเรื้อนแท้ (mange) เกิดจากตัวหิต (mite) มีอยู่ ๔ ชนิดด้วยกัน คือ

๑. Sarcoptic mange เกิดจากตัวหิต ชนิด Sarcopetes scabiei มีาเป็นโรคนี้มากกว่าโรคขเรื้อน อื่น ๆ บริเวณ ที่เริ่มเป็น ก่อน คือ ที่ขนนกเอียง (wither) ที่หลัง (back) ที่บริเวณไหล่ (shoulder) บริเวณคอ (neck) และซี่ข้าง (side) แผลที่เริ่มเป็นจะเป็นเม็ด ตุ่มเกิดบนผิวหนังบางที่ขนบนเม็ด ตุ่มนั้นติดกันอาจมีน้ำเหลืองไหลรัยกันเป็นก้อน ต่อมาขนหลุดและแผลจะแห้งมขริงแค ขน

หลุดทีแรกเป็นๆๆ ต่อมาทุกคนจะแผ่กว้างเป็นหย่อมใหญ่ขึ้น หนึ่งบริเวณขน หลุดกัน แห้งหายากัน ขรุขระ และ มีสะเก็ดขริงแค ถ้าปล่อยต่อไป หย่อมขนาดล้ง จะค่อย ๆ กว้างเข้า หนึ่งจะหนาและยื่นโดยมากแผลมีสะเก็ดสีดำๆคลุม มีคันมากมักเอาปากกัดหรือถูบริเวณนั้น จนเป็นแผลถลอก และอาจเป็นแผลเรื้อรังได้.

๒. Psoroptic mange เกิดจาก Psoropetes communis equi โรคนี้มักเป็นแถวโคน ผมคอ (mane) ที่ท้ายทอย โคนหาง โรคนี้ ลูกลามไม่รวดเร็วเหมือน sarcoptic mange ลักษณะของแผลกลมและเขยงมากกว่า.

๓. Chorioptic หรือ Symbiotic หรือ Leg mange เกิดจาก Chorioptes หรือ Symbiotes equi มักเป็นกับม้าที่มขนยาวๆ.

๔. (Follicular mange เกิดจากตัวหิต ชนิด Demodex folliculorum equi โรคเรื้อน ชนิดนี้มักเป็นรอยหนังตาและรอย ๆ ุม.

การพิเคราะห์โรค (Diagnosis) เพื่อต้องการทราบว่ามีาเป็นโรคขเรื้อน

หรือไม่เราตรวจโดยชุกหนึ่งบริเวณที่มัสเกิด
ชุกจนกระทั่งเลือกออกแล้วเอาสเก็ทมาใส่
ในหลอดทกลองเค็ม ๑๐% นำยาโปแตส-
เซียมไฮดรอกไซด์ (KOH) แล้วต้มนาน
๒-๓ นาทีทิ้งไว้ให้เย็นแล้วนำมาปั่น (Cen-
trifuge) จนตะกอนนอนกัน เหน้ใสข้างบน
ออก เอาตะกอนข้างล่างนี้ไปป้ายบนกระจก
(slide) แล้วตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์.

แต่การขตสเกิด และ ตรวจหาตัวหิดใน
กล้องจุลทรรศน์ มีบางครั้งจะไม่พบตัวอะไร
เลย ในกรณีนี้ต้องพิจารณาว่าจะเป็น
โรคอื่นใดหรือไม่ ถ้าลักษณะอาการบอกว่า
ไม่น่าจะเป็นอื่นใด ก็ต้องพิจารณาว่าเป็น
ขเรอนหิด โรคที่อาจสงสัยได้มี True
Eczema ซึ่งไม่ได้เกิดจากตัวหิด แต่โรค
นี้มักเริ่มขึ้นโดยแผ่อกบนเนื้อที่กว้างขวาง
ทันที ไม่ใช่ค่อยๆแผ่ออกไป และความ
คันก็หนักกว่าขเรอนซึ่งเกิดจากตัวหิด นอก
นั้นเห็บ หมัด เหา และไรก็อาจทำให้คัน
และเกิดขนร่วงได้ ฉะนั้นต้องพิจารณาให้ดี
ว่ามี Parasites ดังกล่าวตามตัวสัตว์หรือไม่.

การรักษา (Treatment)

การทายารักษาโรคนี้ ข้อสำคัญคือต้อง
ทาซ้ำบ่อยๆ เพราะไข่ตัวหิด (Egg mite)
ฟักเป็นตัวอ่อน (Larva) เร็วมาก เช่น ไข่
ของ Sarcoptes scabiei ฟักเป็นตัวอ่อนภายใน
๔-๗ วัน เพราะฉะนั้นควรทายาทด ๕

วัน เพื่อฆ่าตัวอ่อนก่อนที่มันจะแก่
ตัวจนแผ่ซนได้ เหน้เองเราคงได้ยินได้
ฟังว่า เจ้าของม้าบางคนที่ไม่ทราบชีพจักร
(Lifecycle) ของตัวหิดที่ใช้ยารักษาโรค
ขเรอน ถึงแม้ว่าจะถูกยารักษาโรค แต่ทำไม่
ถูกระยะก็ให้ผลไม่เต็มที่ โรคจะไม่หายขาด.
การรักษารักษาโรคขเรอนในม้าจะได้ผลดี
ต้องทายาให้ทั่ว คือต้องตัดขนบริเวณเป็น
โรค ก่อนทายาควรอาบน้ำฟอกสระและถ
บริเวณที่เป็นโรคให้มามากๆ เพื่อให้สเกิด
หลุด ยาระงับตัวหิดมากที่ส.

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงยารักษาโรคขเรอน
มาเป็นอย่างๆ ดังนี้:-

Paraffin ผสมกับน้ำสบู ใช้ใน สมี
ก่อน, กำมะถัน จัดว่าเป็นยาที่ใช้รักษาโรค
นี้ได้ผลดีและนิยมจนบัดนี้ มักผสมกับน้ำ
มันหรือทำเป็นขผึ้งหรือผสมกับ Lime เรียก
ว่า Lime sulphur wash.

ในระหว่างสงครามโลกครั้งแรก ทหาร
รายอังกฤษที่ประจำในฝรั่งเศสได้รักษาโรค
ขเรอนม้าโดยนำม้าไปแช่ใน อ่างที่ม นำยา
จำพวก สารหนู (Arsenical dip) ปรากฏ
ว่าได้ผลดี.

ในฝรั่งเศสเองรักษาโรคนี้โดยรมควัน
กำมะถัน (Sulphur dioxide gas).

นอกจากนี้ ยังมียาซึ่งผลิตโดยบริษัท
ต่างๆ ส่วนมากมักมีกำมะถัน เช่น Odylen
ของบริษัท Bayer.

M.G. Khatin รักษาโรคเขเรอนม้าโดย ใช้โซเดียมไทโอซัลเฟต (Sodiumthiosulphate) กับโซเดียมไบซัลเฟต (Sodiumbisulphate) ขกผลสมเป็นผงโรยแผล หรือละลายน้ำ หรือทำเป็นขม รักษาโรคเขเรอนม้าโคผลดี นอกจากนั้นยังกำจัดเหา (Lice) ได้อีกด้วย.

โลทีน (Derris), หรือ Rotenone ที่ได้จากพืชชนิดอื่น ๆ ใช้รักษาโรคในโคผลดี โดยทำเป็นค้ำหรือขี้กัน เช่น ทำเป็นทิงเจอร์ทาหรือผลสมเป็นแชมพูอาบ.

ระหว่าง สงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้มีการนำยาฆ่าแมลง (Insecticide) มาใช้หลายชนิด เช่น คีคิต (Dichloro diphenyltrichlorethane) บี.เอช.ซี. B. H. C. (Benzene hexachloride) มาภายหลังได้ทดลองเอาพวกนี้มา รักษาโรคเขเรอนที่เกิดจากตัวเห็บในสัตว์ต่าง ๆ สำหรับ คีคิต ยังไม่มีรายงานเกี่ยวกับการนำไปใช้รักษาในม้า แต่ Estrada ได้ใช้ซึ่งยังมี คีคิต รักษาโรคเขเรอนสุนัข ซึ่งเกิดจากเห็บชนิด Demodex ปรากฏว่าได้ผลดี สุนัขหายอย่างหมดจด แต่คณะกรรมการสมาคมสัตวแพทย์อเมริกันยังไม่รับรองว่าเป็นยาที่ รักษาโรคเขเรอนในสัตว์ได้.

บี เอช ซี ที่นำมาใช้รักษาโรคเขเรอนในสัตว์เป็นชนิด gamma isomer เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า gammexane ยาชนิด

นี้ Mc Clurkin ได้ทดลองรักษาโรคเขเรอนในสุกร และ สุนัข โดยผง gammexane ขนบริเวณที่เป็นโรคอาทิตย์ละครั้ง รักษาอยู่ ๔ อาทิตย์ ปรากฏว่าแผลเขเรอนหาย ขนเริ่มขึ้น หนึ่งมีลักษณะเกือบจะปกติ นอกจากบี เอช ซี ซึ่งเป็นสารเคมีพวก chlorinated ยังมีสารพวกอื่นอีก ๒ ชนิดที่นำมาใช้รักษาโรคเขเรอน คือ chlordan และ heptaklor

Muma และ Spencer ได้ใช้ 0.25% chlordan และ 0.08% heptaklor รักษาโรคเขเรอนชนิด sarcoptic และ demodectic ในสุนัข ปรากฏว่ายาทั้ง ๒ นี้ให้ผลดี.

เนื่องจาก บี เอช ซี นี้ ละลายในแอลกอฮอล์ ดังนั้นเราอาจใช้ยานี้ในรูปน้ำยา แอลกอฮอล์ ดังเช่นยาของบริษัท Imperial Chemical Industries, Ltd., ให้ชื่อว่า lorexane (คือ gammexane 1% ในแอลกอฮอล์นั่นเอง)

วิธีใช้ lorexane ให้เจือจางยาคือใช้น้ำในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑๐ ยาท ผลสมน้ำ แล้วควรรักษาให้หมดภายใน ๒-๓ ชั่วโมง แล้วใช้ยานี้ทาบริเวณที่เป็นโรค ทาเพียงครั้งเดียวก็พอ เพราะว่ายานี้คงอยู่ในร่างกายสัตว์นานถึง ๓ สัปดาห์เว้นแต่ในรายที่ไม่หายซากก็ให้ทาซ้ำอีก.

ตามรายงานใน J.A.V.M.A. (ธันวาคม ๑๙๔๕) กล่าวถึงการรักษาโรคเขเรอนชนิด sarcoptic โดยใช้ บี เอช ซี ๑% ทำเป็นน้ำยาแขวนตะกอน (๐.๑๒% gammexane) ฟันหรือทาครึ่งเดียว แล้วตรวจหาตัวเห็บ (mite)

๒ ครั้ง คือ ๓ สัปดาห์และ ๑ เดือนหลังการ รักษา ไม่ปรากฏว่าพบหิดเลย.

Colloidal Iodine

ในอังกฤษ Watson ได้รายงาน ว่าใช้ colloidal iodine ในน้ำมัน รักษาโรคขเรอน ชนิด demodectic ในสุนัข ได้ผลแน่นอน โรคจะไม่กลับอีก ชงออกเร็วกว่ารักษาด้วย ยา Organic sulphur, arsenicals หรือ BHC (Benzene hexachlorite) เขาได้ทดลองสุนัข ที่เป็นโรคขเรอนชนิด demodectic ๒๕ ตัว ซึ่งรักษาด้วยยาอย่างอื่นไม่หาย เมื่อใช้ยานรักษาปรากฏว่าหาย ๒๔ ตัว.

วิธีใช้

ใช้ยานโดยบริเวณเป็นโรค ๔ วัน ทาเพียง ๕-๖ ครั้งก็พอ.

ท่านที่รักษาโรคขเรอนในน้ำด้วยยาต่างๆ แล้ว อาการของโรคไม่ดีขึ้นน่าจะลองใช้ colloidal iodine ดูบ้าง.

การฉายด้วยแสงอุลตราไวโอเล็ต (ultraviolet radiation)

S. Rapie ได้รายงาน ว่า ใช้หลอดไฟ ultra violet ๒๒๐ V, ๓.๗ A ฉายแก่สุนัข ที่เป็น โรคชนิด demodectic ทุกวัน หรือวันเว้นวัน นานครั้งละ ๑๐-๔๐ นาที ระยะระหว่างควงไฟ กับสุนัขห่าง ประมาณ ๒๐-๔๐ เซนติเมตร รักษาอยู่เป็นเวลา ๒-๖ สัปดาห์ เขารักษาสุนัขที่เป็นโรคนั้น ๑๑ ตัว ปรากฏว่าสุนัขหายจากโรค ๑๐ ตัว แต่ตัวที่ ๑๑ ก็มีอาการกลับมา.

Benzyl Benzoate

เป็นยารักษาโรคหิดในคนได้ผลดี และแพร่หลายอยู่ในเวลานี้ ได้นำมาใช้รักษา โรคขเรอนในสัตว์ ปรากฏว่าได้ผลดีแม้กระทั่งขเรอนชนิด demodectic ซึ่งสืมาคม สัตวแพทย์อเมริกัน ได้รับรองแล้วว่า เป็น ยารักษาโรคขเรอนชนิด Sarcoptic และ demodectic ในสุนัข.

Benzyl benzoate ที่มีขายตามท้อง ตลาด ส่วนมากทำเป็น emulsion ชนิด oil in water มีความแรง ๒๕% ปรากฏว่าใช้ รักษา โรคขเรอนใน น้ำ ได้ทุก ชนิด และได้ผลดี.

วิธีใช้

ตัดขนให้สั้น อาบน้ำฟอกสระด้วยบริเวณ แผลแรงๆ เพื่อให้สะเก็ด ขร่วงแคเหลก เช็ดตัวให้แห้งแล้วใช้แปรงนุ่มๆ หรือฟองน้ำชุบ ยานทาบริเวณแผลทาซ้ำทุก ๓-๖ วัน ใน รายที่เป็น มากๆ ควรผลสมยาน กับน้ำเท่าๆ กันแล้วทาให้ทั่วตัว.

นอกจากนี้ Fleck, Guss, และ Royer ได้ รายงาน ว่าใช้ Benzyl benzoate ควบกับ

Tyrothricin ๓ คำหรือบี

Tyrothricin	0.05 %
Benzyl benzoate	30.0 %
Benzocaine	3.0 %
alcohol	62.0 %
Distilled water and flavoring agent	

q.s.

ใช้ทารักษาโรค ^{หึ่ง}ขเรอนชนิด sarcoptic และ otodectic ในสุนัขได้ผลดีและยังใช้รักษาโรคผิวหนังอักเสบ ชนิดไม่มีตัวพยาธิอยู่ด้วย (non-parasitic dermatose) ในสุนัข ยานทางกายแม่สัตว์ที่มีขนยาวใช้ยาเพียงจำนวนเล็กน้อยก็ทำให้ทั่วบริเวณใหญ่ๆ ยานมีกลิ่นหอม จึงเหมาะ สำหรับ ใช้กับ สัตว์ ที่อยู่ใกล้บ้าน.

ยารักษา โรคขเรอนสัตว์ ที่ใหม่ที่สุดคือ Tetraethylthiuram monosulphide

ซึ่งบริษัท Imperial Chemical Industries Ltd. ให้ชื่อว่า Tetmosol ทำเป็นน้ำยาแอลกอฮอล์ ๒๕% มี poly glyceryl ricinoleate อีๆ ๑๐%

ตาม การ ทดลอง Tetraethylthiuram monosulphide มีฤทธิ์ฆ่าตัวหิด (mite) ตกว่า benzyl benzoate นอกจากนี้ยังทำลายพยาธิภายนอก (ectoparasite) อื่นๆ ด้วยเช่น เหาหมัด เป็นต้น และยังรักษาโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อราได้ (fungicidal action) เช่น โรคซึกกราก (ring worm)

นอกจากนี้ ยังมีรายงาน ว่าใช้รักษาโรคผิวหนังอักเสบ (Dermatitis) ได้ทุกชนิด, ใช้รักษา eczema, pustular acne, furunculosis ปรากฏว่าได้ผลดี จึงคิดว่ายาที่มากขึ้นจนล้น เป็นหย่อม หาสาเหตุไม่ได้ก็ควรลองใช้.

วิธีใช้ Tetmosol

ในการรักษาโรคขเรอน ควรผสมยากับน้ำในอัตรา ๑:๔ ทำให้อมลักษณะเป็นเม็คน้ำมันเหลืองๆ ลอยแขวนตะกอน ควรใช้ยานทันที เพราะจะสลายตัวภายในเวลา ๒-๓ ชั่วโมงเท่านั้น ใช้แปรงหรือผ้าชุบยา นทาตามแผนดูให้ทั่วทาทุก ๒-๓ วัน ราว ๒-๓ ครั้ง กินเวลารักษา ๒-๓ สัปดาห์ สำหรับโรคขเรอนขา (Chorioptic mange) ทายาเพียงครั้งเดียวโรคก็หาย.

สำหรับโรคขเรอนชนิด demodex มีรายงานว่าใช้ Tetmosol ก็ให้ผลดี เพราะนอกจากจะมีฤทธิ์ฆ่าตัวหิด ชนิด demodex ช่วยลดอาการระคายเคืองของผิวหนังและช่วยเร่งให้ขนงอกเร็วขึ้น.

เอกสารอ้างอิง

1. Estrada, Emilio, Journal of the American Veterinary Medical Association, June 1948.
2. McClurkin, Arlan W., J.A.V.M.A., January 1950.
3. Muma, Martin H., & Spencer, W.T., J.A.V.M.A. August 1948.
4. Watson, Veterinary Record, 17th July 1949.
5. Fleck, George, J., Guss. S.B., & Royer. H.K., J.A.V.M.A., February 1949.
6. Rapic, S., Veterinarski Archiv, 12 [1942:275] condensed in J.A.V.M.A. Apl. 1949.